SLUTRAPPORT

Region/län: Örebro län, diarienummer: 15RS2494	
Datum: 6 mars 2019	Uppgiftslämnare: Laila Berglund
Länsprojektledare: Laila Berglund	Länsprojektägare: Petter Arneback, Förvaltningschef Regional Utveckling
Kontaktuppgifter: 019-602 63 79, laila.berglund@regionorebrolan.se	
Datum och underskrift:	Datum och underskrift:

REGIONAL SLUTRAPPORT

SLUTRAPPORT

Förord

Inom Östra Mellansverige (ÖMS) finns en betydande andel unga kvinnor och män som inte fullföljer sin gymnasieutbildning. De unga som lämnar studierna i förtid utan avlagd examina riskerar ohälsa och får det svårare att nå en varaktig anknytning till arbetsmarknaden. Avbrott från gymnasieskolan inom ÖMS-regionen innebär utmaningar och föranleder insatser för att stötta unga vuxna för ett återinträde i utbildning eller arbete.

För att ta ett samlat grepp om den här utmaningen har fem län/regioner i Östra Mellansverige gått samman i en gemensam satsning för att motverka studieavhopp och studiemisslyckanden. Satsningen ska också bidra till att unga kan återgå till studier eller praktik/arbete. Projektet ska även medverka till att unga kvinnors och mäns uppfattningar om studieval och arbetsroller vidgas och att de därmed väljer utbildningar/yrkesinriktning utifrån ett bredare perspektiv.

Det samlade greppet ryms inom projektet #jagmed – unga till utbildning och arbete. De fem länen som ingår är Sörmland, Uppsala län, Västmanland, Örebro län och Östergötland. Projektet pågår 1 september 2015 – 31 december 2018. Slutrapporten handlar om en av de fem regioner/län som ingår i #jagmed.

SLUTRAPPORT

Innehåll

Sammanfattning 5

Syfte, mål och förväntat resultat 7

Projektets effektmål 8

Projektets resultatmål 8

Arbetssätt 10

Arbetssätt lokal nivå 10

Individnivå 10

Organisationsnivå 12

Strukturnivå 13

Jämställdhet, tillgänglighet och icke diskriminering 14

Arbetssätt länsnivå 16

Samverkanspartners 17

Stöd i projekt- och utvecklingsarbetet 18

Huvudprojektägarnas stödresurser 18

Länsprojektledargruppen – fem län i samverkan 18

Externa utvärderare 19

Uppföljning och utvärdering 19

Uppföljning och utvärdering i delprojekten 19

Olika stöd i uppföljnings- och utvärderingsarbetet 21

Projektets resultat 24

Översiktlig beskrivning av resultaten 24

Resultat i delprojekten i relation till övergripande mål i #jagmed 25

Varje deltagande projekt ska kunna visa på en positiv utveckling i minskade skolavhopp mätt i siffror utifrån de utgångsvärden som fanns när projekten startade 25

Former och metoder för unga, som riskerar att hamna utanför skolan, utvecklas, prövas och etableras. 26

Former och metoder för unga som redan hamnat utanför skolan utvecklas, prövas och etableras. 27

Projektet leder till bestående förändringar i medverkande organisationer/ det byggs varaktiga strukturer för fortsatt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan 27

Ungdomars uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller vidgas och att de därmed väljer utbildningar/yrkesinriktning utifrån ett bredare perspektiv. 28

Projektresultat som gör skillnad för ungdomarna 29

Ökad måluppfyllelse tack vare jämställdhet, tillgänglighet och ickediskriminering 30

Slutsatser av resultaten 32
Ungdomen i centrum 33
Systematik i utvecklingsarbetet 33
Kommunikation, spridning och påverkansarbete 34
Leverans 36
Behov av fortsatta insatser 37
Användande av resultat 38
Kommentarer och tips 39
Nästa steg 40
Bilagor: Slutrapporter och bilagor från Ljusnarsbergs kommun, Lindesbergs kommun, Sydnärkes utbildningsförbund, Kumla kommun, Kävesta och Fellingsbro folkhögskola, Karlskoga/Degerfors kommuner

SLUTRAPPORT

Sammanfattning

Ungdomar utan fullständig gymnasieexamen riskerar att hamna i utanförskap. För individen kan studieavhopp eller studiemisslyckanden leda till långvarig arbetslöshet och hälsoproblem, och för samhället kan studieavhopp leda till ökade kostnader för bland annat försörjningsstöd och sjukvård. Andelen ungdomar i Östra Mellansverige som inte avslutade sin gymnasieutbildning med examen inom fyra år var 24 procent mellan åren 2004 och 2008. Variationer finns mellan kommuner och olika gymnasieprogram. Det är betydligt fler ungdomar som går på individuella och yrkesförberedande program som inte fullföljer utbildningen med en fullständig gymnasieexamen jämfört med ungdomar som går på studieförberedande program. I Örebro län finns en betydande andel unga kvinnor och män som inte fullföljer sin gymnasieutbildning. Närmare 900 ungdomar går ut gymnasiet utan examen i länet, varje år.

Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, var en prioriterad insats som skulle stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. För att kunna möta arbetsmarknadens behov av kompetens och krav på utbildningsnivå med gymnasieexamen som lägsta nivå, är det angeläget att ständigt skapa förutsättningar för att alla ungdomar ska kunna klara av sina studier och bli anställningsbara. Projektet är ett exempel på insats riktad mot arbetskraftsutbudet med syftet att ge fler människor möjlighet att vara i arbete eller sysselsättning. Projektet har för medverkande regioner i Östra Mellansverige blivit en arena för den regionala nivån för att arbeta med utbildningsfrågor och regionerna har tillsammans bidragit till en positiv resultatutveckling. Det gemensamma arbetet har bidragit till att utbildningsfrågorna i högre grad uppmärksammats i de egna regionerna och fått kunskaper kopplade till sina uppdrag inom kompetensförsörjning och inom uppdraget bidragit till en mer jämlik hälsa bland befolkningen.

Effektmålen i #jagmed är att projektet ska bidra till att alla ungdomar 15-24 år som riskerar gymnasieavhopp eller som redan har hamnat utanför utbildning/arbetsmarknad fångas upp tidigt och får stöd till att återgå till utbildning eller att komma in på arbetsmarknaden. Vidare att alla unga kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden stärks, särskilt genom att öka andelen som fullföljer sin gymnasieutbildning. Projektet ska också leda till att ungdomars uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller vidgas och att de därmed väljer utbildningar/yrkesinriktning utifrån ett bredare perspektiv. Projekten främjar icke-diskrimineringsperspektivet i sin verksamhet och ska främja tillgänglighetsperspektivet i sin verksamhet.

Projektet har genomförts i ett 30-tal delprojekt i ett 40-tal kommuner. Varje delprojekt satte upp egna mål för sitt utvecklingsarbete inom ramen för ovan beskrivna projektmål. I Örebro län har totalt sex delprojekt genomförts i nio kommuner och på två folkhögskolor. Med utgångspunkt i #jagmed:s övergripande syfte och mål har respektive delprojekt identifierat lokala problem och behov och analyserat och formulerat egna mål på såväl individ, organisation

som strukturnivå. Delprojekten har utvecklat och testat en mängd olika arbetssätt och metoder. Utvecklingsarbetet har handlat om att testa mer flexibla och individanpassade arbetssätt med fokus på ungdomens erfarenheter och behov av stöd. Bemötande, relationsskapande och coachande arbetssätt har varit viktiga delar i arbetet. På organisationsnivå har arbetet främst handlat om att ta fram nya eller förbättra närvaroarbetsrutiner, handlingsplaner och testa nya lösningsfokuserade arbetssätt i skolan eller inom kommunernas aktivitetsansvar. På strukturnivå har det handlat om att hitta nya, fungerande samverkansformer mellan olika organisationer och parter som har eleven/ungdomen i centrum.

Måluppfyllelsen i #jagmed är god, projektet #jagmed har gett fantastiska resultat. Nya framgångsrika metoder och arbetssätt har utvecklats och implementerats i trettio delprojekt i Östra Mellansverige varav sex delprojekt i Örebro län. I länet har sex delprojekt bidragit till att 265 ungdomar varav 119 flickor och 156 pojkar har fått direkt stöd och blivit motiverade till återgång till studier eller annan sysselsättning. 1360 ungdomar har indirekt berörts av projektet. Projektet har bidragit till att fler unga kvinnor och män blivit bättre rustade för ett framtida jobb fått en förbättrad hälsa och ökat sin framtidstro.

Tack vare ett individcentrerat arbetssätt med ungdomen i centrum, samverkan, goda samtal och systematiskt arbete med rutiner och metoder på arbetsplatsen kan samtliga delprojekt med stolthet redovisa sina resultat.

- Karlskoga/Degerfors: *70 % av deltagarna är nu i studier eller arbete.*
- Sydnärkes utbildningsförbund: *Frånvaron sjönk från 50 % till 22 %.*
- Ljusnarsbergs kommun: *Nu samverkar vi – skola, socialtjänst och andra myndigheter – och har inte en enda hemmasittare.*
- Lindesbergs kommun: *Nya effektiva närvarorutiner.*
- Kumla kommun: *Den ogiltiga frånvaron har halverats.*
- Kävesta och Fellingsbro folkhögskolor: *Den generella frånvaron har minskat drastiskt i Fellingsbro.*

Ett aktivt projektägarskap och ett systematiskt kvalitetsarbete har varit avgörande faktorer för hur väl implementering av projektresultaten har fallit ut på lokal nivå. Samtliga delprojekt levererar hållbara resultat som redan har integrerats eller håller på att integreras i ordinarie verksamheter. Det lokala utvecklingsarbetet behöver fortsätta för att arbetet ska hålla över tid och det är angeläget att säkerställa att det finns tillräckligt med personella resurser för att möta fortsatta utmaningar. Med utgångpunkt i lärdomar och resultat från projekt #jagmed, forskning och prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin, så är det fortsättningsvis viktigt att satsa på tidiga insatser, förebygga och arbeta systematiskt för att få ungdomar som redan har hoppat av skolan att komma tillbaka. Region Örebro län kommer sprida resultat och lärdomar från projektet under kommande år. Alla ungdomar behöver bli sedda, hörda och bekräftade.

SLUTRAPPORT

Syfte, mål och förväntat resultat

Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, är en prioriterad insats som ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. Projektet ingår i den handlingsplan som aktörer i Region Örebro län har tagit fram för en väl fungerande kompetensförsörjning1. De regionala utvecklingsstrategierna (RUS) och regionala planerna (RUP) i samtliga fem regioner i Östra Mellansverige (ÖMS) synliggör vikten av att i den egna regionen arbeta för att minska antalet avbrott på gymnasieskolan. Vidare står att detta ska ske bland annat genom att ge bättre förutsättningar för unga att kunna gå från utbildning till arbete.

I september 2014 gav strukturfondspartnerskapet i ÖMS uppdrag till en arbetsgrupp att göra en förstudie som skulle undersöka förutsättningar för att genomföra ett gemensamt projekt med syftet att minska andelen avhopp från gymnasieskolan. Rapporten presenterade en nulägesbild över andelen ungdomar som inte fullföljde sin gymnasieutbildning och gav ett förslag på hur man skulle kunna utforma ett samverkansprojekt[2].

Studien visade bland annat att andelen ungdomar i ÖMS som inte avslutade sin gymnasieutbildning med examen inom fyra år var 24 procent (mellan åren 2004 och 2008). Siffrorna mellan länen skiljer sig inte åt i någon större utsträckning, däremot pekar förstudien på variationer mellan kommunerna (10 - 37 %) och skillnader mellan tätorterna (9 - 42 %) Inom kommunernas landsbygdsområden är skillnaderna väsentligt mindre. Här var andelen som inte fullföljde gymnasiet med en examen som lägst åtta procent och som högst 27 procent.

Variationer finns mellan olika gymnasieprogram. Av ungdomar som startade studieförberedande program var det 15 procent som inte avslutade sin gymnasieutbildning med examen och på de yrkesförberedande programmen var det 23 procent. På det individuella programmet (IM) var det 80 procent som inte avslutade utbildningen med en gymnasieexamen.

Generellt så är det fler killar än tjejer går ut gymnasiet utan avklarad gymnasieexamen. I gruppen unga som har svårt att få varaktigt fotfäste på arbetsmarknaden ryms också nyanlända ungdomar med en varierad skolbakgrund och unga med funktionsnedsättning.

Situationen vad gäller unga som varken arbetar eller studerar är något mindre allvarligt i Sverige än vad den är i många andra länder inom EU men för att uppnå kommissionens särskilda rekommendationer till Sverige behövs kraftfulla och långsiktigt hållbara insatser

[1] Regional handlingsplan för Örebroregionen, 2014
[2] Samordnande förstudie Östra Mellansverige - Underlag för ÖMS-satsning på minskade avhopp från gymnasieskolan, 2014

riktade mot gruppen ungas om varken arbetar eller studerar. Europeiska socialfonden pekar ut målgruppen unga i åldrarna 18-24 år.

För att ta ett samlat grepp om den här utmaningen gick regionernas tillväxtansvariga i fem länen i Östra Mellansverige - Östergötland, Södermanland, Uppsala län, Örebro län och Västmanlands Kommuner och Landsting, samman i en gemensam ansökan om projektmedel till Svenska ESF-rådet för att kunna genomföra samverkansprojektet #jagmed – unga till utbildning och arbete mellan åren 2015-2018. Socialfondens projekt ska underlätta ungas etablering i arbetslivet och deltagande i utbildning vilket ligger i linje med den projektets övergripande mål.

Projektets effektmål

- Bidrar till att alla ungdomar 15-24 år som riskerar gymnasieavhopp eller som redan har hamnat utanför utbildning/arbetsmarknad fångas upp tidigt och får stöd till att återgå till utbildning eller att komma in på arbetsmarknaden.
- Leder till att alla unga kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden stärks, särskilt genom att öka andelen som fullföljer sin gymnasieutbildning.
- Leder till att ungdomars uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller vidgas och att de därmed väljer utbildningar/yrkesinriktning utifrån ett bredare perspektiv.
- Projekten främjar icke-diskrimineringsperspektivet i sin verksamhet.
- Projekten ska främja tillgänglighetsperspektivet i sin verksamhet.

Projektets resultatmål

- Former och metoder för unga, som riskerar att hamna utanför skolan, utvecklas, prövas, utvärderas och etableras.
- Att former och metoder för unga som redan har hamnat utanför skolan utvecklas, prövas, utvärderas och etableras.
- Projekten ska leda till bestående förändringar i medverkande organisationer.
- Varaktiga strukturer ska byggas för fortsatt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan.

Projektet har genomförts i ett 30-tal delprojekt i ett 40-tal kommuner målgruppen är pojkar och flickor i åldrarna 15-24 år. Varje delprojekt satte upp egna mål för sitt utvecklingsarbete inom ramen för ovan beskrivna projektmål. I Örebro län har totalt sex delprojekt genomförts i nio kommuner och på två folkhögskolor. Med utgångspunkt i #jagmed:s övergripande syfte och mål har respektive delprojekt identifierat lokala problem och behov och analyserat och formulerat egna mål på såväl individ, organisation som strukturnivå.

Ljusnarsbergs kommuns projektidé var att utveckla och implementera arbetssätt i grundskolan för att öka elevernas skolnärvaro, att minska antal skolavhopp från gymnasiet, att utveckla en fungerande samverkan mellan skola, socialtjänst och det kommunala aktivitetsansvaret samt

utveckla ett fungerande föräldraskapsstöd i kommunen. Målgruppen var ungdomar i åldrarna 15–20 år.

Syftet i delprojektet i Lindesbergs kommun var att utveckla och utöka verksamheten skolteamet som drevs i samverkan mellan barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. Teamet skulle erbjuda såväl främjande och förebyggande som åtgärdande stöd till kommunens högstadieskolor för att främja skolnärvaro, ha en aktiv roll och undanröja hinder för att ungdomar som var hemmasittande skulle komma tillbaka till skolan. Projektets målgrupp var initialt elever från 15 år i grundskolan med mycket hög frånvaro. De identifierade 12 elever med mer än 50 % frånvaro under höstterminen 2015 (6 män, 6 kvinnor).

Syftet med delprojektet i folkhögskolorna Kävesta och Fellingsbro var att utveckla skolans metoder och rutiner samt bidra till att deltagare på folkhögskolans allmänna kurser ökade närvaron i skolan för att beredas bättre möjligheter att lyckas med sina studier. Målgruppen i projektet var samtliga kvinnor och män mellan 18 och 24 år som studerade på Allmän kurs på Fellingsbro och Kävesta folkhögskolor. Projektets deltagare hade erfarenheter av skolavbrott från grund- eller gymnasieskolan och cirka hälften hade någon form av funktionsnedsättning inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, läs- och skrivsvårigheter eller sociala svårigheter.

Kumla kommuns huvudsakliga projektidé handlade om att utveckla det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) och ta fram rutiner och metoder för uppsökande verksamhet för ungdomar som faller inom ramen för KAA. Det har även handlat om att utveckla gynnsamma vägar tillbaka till skolan eller annan insats på ex. arbetsmarknaden för dem som redan hamnat utanför. Samverkan med både kommunen och externa aktörer kring målgruppen har varit av stor vikt i arbetet. Ett annat fokusområde var att höja närvaron hos elever som redan är inskrivna i kommunens gymnasieskola, John Norlandergymnasiet. Målgruppen var ungdomar 16 -19 år som inte studerade på gymnasiet eller riskerade att göra avbrott från gymnasiet samt ungdomar 20-24 år utan sysselsättning.

Projektidén i Karlskoga/Degerfors kommuner var att bygga en permanent organisation för kommunernas aktivitetsansvar. Projektet skulle utveckla och pröva arbetssätt och metoder för att komma i kontakt med och motivera ungdomar att påbörja eller återuppta en utbildning. Målgruppen var ungdomar mellan 16-20 år som inte gick på eller fullföljde gymnasieutbildningen.

Projektidén i Sydnärkes utbildningsförbund bestod av två delar, där den ena delen handlar om att utveckla metoder och arbetssätt för att stötta elever med långvarig och komplicerad frånvaro, s k ”hemmasittare” att komma tillbaka till skolan. Den andra delen handlar om att utveckla arbetsmetoder och rutiner som främjar närvaro och förebygger frånvaro, för att öka närvaron generellt, för elevgruppen på individuella alternativet (IA) på det allmänna

programmet. Elevgruppen på IA består av flickor och pojkar som kommer från grundskolan då de är obehöriga till ett nationellt program.

Samtliga projekt har under planerings- och analysfasen tagit fram könsuppdelad statistik över exempelvis när det gäller frånvaro/närvaro och avhopp från gymnasieskolan samt ungdomar inom kommunala aktivitetsansvaret. Det konkreta arbetet med de horisontella principerna har sedan fått olika uttryck i delprojekten. Samtliga har tagit del av kunskapshöjande insatser och några har några har jobbat fram nya rutiner för personalen att bemöta ungdomar individuellt oavsett könsidentitet och funktionsnedsättning.

Arbetssätt

Arbetssätt lokal nivå

Delprojekten har jobbat på tre nivåer i utvecklingsarbetet, individ- organisation och strukturnivå. Nedan redovisas exempel på huvudsakliga arbetssätt på lokal nivå utifrån dessa tre nivåer.

Individnivå

På individnivå har utvecklingsarbetet i delprojekten till stor del handlat om att jobba utifrån ett individperspektiv med ungdomen i centrum. Relationsskapande arbetssätt har varit i fokus och en förutsättning för att en tillit ska växa fram i mötet mellan den unge och den vuxna. Samtliga delprojekt har jobbat med bemötande då det är oerhört viktigt och att se, höra och bekräfta alla ungdomar.

> *Att ungdomen får ett sms eller telefonsamtal då och då med frågan om hur denne mår, hur det går för denne är en liten insats som kan betyda så mycket (Sofia Bergman, projektledare Ljusnarsbergs kommun).*

Delprojekten har tagit del av tidigare forskning och resultat från bland annat Plug in, en nationell satsning som leddes av Sveriges kommuner och landsting för att stötta ungdomar till att fullfölja gymnasieskolan. Fem framgångsfaktorer identifierades i Plug in och alla utgår ifrån ett individcentrerat arbetssätt och de andra fyra är uppföljning, bemötande, flexibilitet och samverkan[3].

[3] https://www.pluginnovation.se/

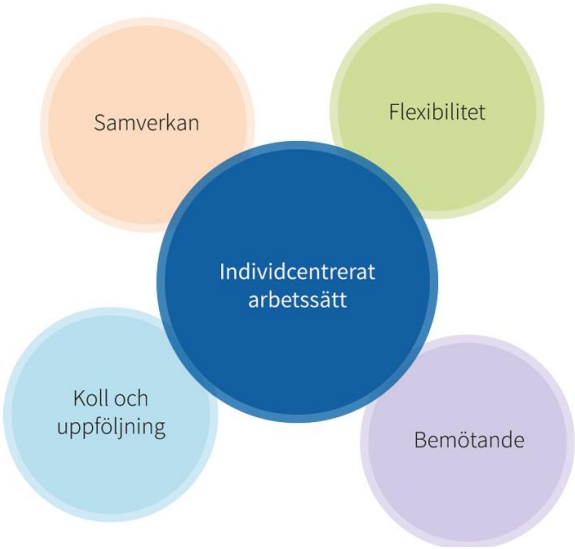

Figur 1: Framgångsfaktorer i arbetet med att motverka studieavbrott.
https://www.pluginnovation.se/framgangsfaktorer

Delprojekten har testat olika sätt och jobbat på bred front när det gäller det individcentrerade arbetssättet. På Alléskolans introduktionsprogram (ungdomar som behöver komplettera grundskoleämnen) gör skolpersonalen individuella kartläggningar för varje elev. De vill lära känna varje ungdom och få reda på vilka behov av stöd var och en har. Dessutom har skolan en nära kontakt med vårdnadshavare. I arbetet med elever med långvarig och komplicerad frånvaro har personalen ibland fått backa när de sett att problematiken varit för omfattande och eleven för långt ifrån att klara av att vara en skolelev överhuvudtaget. Då kan det handla om att ungdomen kan behöva utveckla vardagsfärdigheter för att klara av att komma tillbaka till livet och i förlängningen till skolan. För att möta ungdomens behov på riktigt så har delprojektet också varit en brygga över till andra verksamheter så som socialtjänsten i de fall en elev har bedömts vara för långt ifrån att klara av en skolgång. Eftersom så gott som alla elever med långvarig och komplicerad frånvaro känner oro och ångest bestämde sig Sydnärkes utbildningsförbund (individuella alternativet på introduktionsprogrammet) för att ge eleverna kunskap om vad ångest och stress är och vad de kan göra för att hjälpa sig själva när de mår dåligt. De använde sig av psykoedukation (inom KBT, kognitiv beteendeterapi) för att hjälpa eleverna att hitta egna metoder i vardagen att hantera sin stress och oro.

Folkhögskolorna i Kävesta och Fellingsbro folkhögskolor intervjuade kursdeltagare i början av projektet för att inhämta kunskap bland annat om hur unga kvinnor och män ser på frånvaro och relationen/kontakten med skolpersonal. Med hjälp av detta och annat insamlat kunskapsunderlag under projektets gång utvecklade folkhögskolorna befintliga arbetssätt för att bättre möta varje enskild persons behov av stöd. Motiverande samtal (MI) har varit en central metod i arbetet med #jagmed projektet i Kumla kommun. MI är en samtalsinriktad,

klientcentrerad form av vägledning som syftar till att framkalla och stärka motivationen hos den enskilde.

Organisationsnivå

På organisationsnivå har delprojekten främst arbetat för att ta fram nya eller förbättra arbetsrutiner, planer och testa nya arbetssätt i skolan eller inom kommunernas aktivitetsansvar. Helt enkelt att systematisera och kvalitetssäkra fungerande arbetssätt i verksamheten. När skolan har tydliga frånvarorutiner upptäcker de tidigt ungdomar som är hemma och kan kontakta dem. Att skapa en förståelse för att även ströfrånvaro kan leda till längre frånvaro, och att det är viktigt att ha frånvarorutin som är känd för all skolpersonal. Vem gör vad och när? Det här är en viktig ledningsfråga som flera skolor har jobbat med och gäller samtliga delprojekt med undantag Karlskoga/Degerfors kommuner som arbetat inom kommunernas aktivitetsansvar. Delprojekten som har arbetat för att öka närvaron (eller minska frånvaro) har utvecklat, testat, förfinat och levandegjort närvaroarbetet i sina respektive organisationer. Ett viktigt arbetssätt är att ha en närvaro- eller frånvarorutin som fungerar vilket betyder att den ska vara känd och användas av skolpersonal som berörs.

I Ljusnarsbergs kommun fanns en tydlig ansats att arbeta systematiskt i organisationen. Beslutsfattare, tjänstemän och operativ personal involverades i projektet. Delprojektet arbetade utifrån ett lösningsfokuserat arbetssätt och projektpersonal utbildades i 7TJUGO[4] som gav grunderna i empowermentpedagogik och konkreta verktyg i mötet med människor. Ett närvaroteam bildades och i den ingår en skolvärdinna och beroende på vilket typ av stöd eller insats som den enskilde ungdomen behöver, kan andra professioner och funktioner kopplas in. Exempelvis mentor, studie- och yrkesvägledning, dramapedagog m fl. Skolvärdinnans roll är att samordna och följa upp insatserna och har en regelbunden samverkan med skolans elevhälsoteam. De olika professionerna bidrar på olika sätt till en bättre skol- och undervisningsmiljö för ungdomarna. Närvaroteamet samverkar med vårdnadshavare, elevhälsoteam, trygghetsteam, arbetslagsteam, socialtjänst och andra aktörer vid behov. Detta för att kunna hjälpa eleverna utifrån ett helhetsperspektiv där eleverna har tillgång till trygga vuxna, blir sedda och bekräftade samt erbjuds de insatser som de är i behov av för att stärkas och utvecklas både socialt- och studiemässigt samt för att öka skolnärvaron.

När det gäller arbetssätt inom kommunernas aktivitetsansvar (KAA) så har Karlskoga/Degerfors och Kumla kommun utvecklat nya rutiner och arbetssätt med syfte att tidigt identifiera ungdomar som inte studerar, avbryter sin utbildning eller som avslutat gymnasiestudierna utan gymnasieexamen. Genom att testa lika metoder för den uppsökande verksamheten för att kunna nå ut till en så stor del som möjligt (helst alla) av ungdomarna i målgruppen används både traditionella och nytänkande metoder. I första hand handlar det om att ta tid till att skapa goda relationer mellan ungdom och projektledare/projektmedarbetare för att skapa större

[4] https://www.empowercenter.se/7tjugo-28300024

chanser till hållbart förändringsarbete till återgång i studier eller annan sysselsättning. Detta görs oftast utan skolrelaterade miljöer och kan exempelvis handla om planerade hembesök, fikastunder på stan, en promenad eller annan aktivitet som ungdomen betraktar intressant. Uppsökande besök har varit en del i projektet i Kumla kommun där mötet med ungdomar ofta sker utanför skolan och planeras in via målsman, ungdom, telefon, sms eller brev.

Karlskoga/Degerfors kommuner har haft tillgång till ett coachingteam på FINSAM som bidragit med personal i projektet som fungerat som coacher till deltagande ungdomar. En handlingsplan för KAA har utarbetats under projekttiden och i den beskrivs rutiner och arbetssätt för arbetet i enlighet med skolverkets modell för löpande arbete i KAA. En stor del av utvecklingsarbetet har handlat om att effektivisera och säkerställa att KAA-registret är tillförlitligt och uppdaterat med ungdomar som har slutfört gymnasiet utan examensbevis. I början av projektet registrerades alla ungdomar manuellt i ett IT-system (Procapita KAA) men senare i projektet kunde de övergå till ett IT-baserat arbetssätt, dock behöver KAA-samordnaren fortfarande säkerställa att ungdomen inte läser en utbildning på gymnasienivå eller har slutfört gymnasiet med examensbevis.

Strukturnivå

På strukturnivå har det uteslutande handlat om samverkan mellan olika organisationer och parter. De flesta delprojekten lyfter fram betydelsen av samverkan mellan olika myndigheter, exempelvis Socialtjänsten och Arbetsmarknads – och integrationsenheten, vuxenutbildning och Arbetsförmedlingen men också skolan, elev och vårdnadshavare. När det gäller samverkan i samband med skolövergångar så har delprojekt arbetat med samverkan mellan grundskolan, gymnasieskolan, kommunernas aktivitetsansvar (KAA) och introduktionsprogrammet (IM).

En förbättrad samverkan mellan grundskolan och gymnasieskolan har varit lyckad i Sydnärkes utbildningsförbund. Ett konkret exempel är en ny form av samverkan kring de elever som inte kommer till skolan i 9:an i angränsande kommuner i södra länet och som ska börja på individuella programmet på Alléskolan (Sydnärkes utbildningsförbund). De har testat och fått till fungerande övergångar genom gemensamma överlämnanderutiner.

Delprojekten har testat och utveckla nya sätt att för att förebygga avhopp genom samverkan med skolan och andra samhällsaktörer såsom Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen och sist men inte minst vårdnadshavare. När det gäller ungdomar som befinner sig utanför skolan, ungdomar som redan har hoppat av gymnasiet. Här har kommunen enligt lag en skyldighet att ha koll på vilka ungdomar som inte går i skolan (kommunernas aktivitetsansvar). De ska erbjuda stöd och jobba för att ungdomar kommer tillbaka till i första hand studier. I Karlskoga/Degerfors kommuner har de jobbat framgångsrikt med en coachingtrappa som handlar om att följa individen genom uppföljning och avstämning mot uppsatta mål genom coachande samtal. Tack

vare en bred samverkan med andra myndigheter såsom socialtjänst och arbetsförmedlingen fått mer än hälften av alla ungdomar som varit hemma länge, tillbaka i studier eller arbete! Myndighetssamverkan genom mottagningsteamet/coachingteamet inom FINSAM lyfts fram som en framgångsfaktor i delprojektet.

En framgångsfaktor för att motverka studieavbrott är att få till så bra övergångar mellan olika skolformer som möjligt. Detta har delprojektet i Sydnärkes utbildningsförbund jobbat med genom att gymnasieskolan samverkar med grundskolorna i södra grannkommunerna. Ungdomar som inte var närvarande i årskurs 9 blir numera kontaktade av personal från introduktionsprogrammet på Alléskolan då de sett goda resultat med att så tidigt som möjligt skapa en bra relation för en smidig övergång till nästa skola. Här handlar det också om att ge ungdomar en bra start genom en bra relation med vuxna på skolan tidigt. Kontakten med föräldrar är också viktig!

Ytterligare ett exempel på samverkan som har påverkat på strukturell nivå är skolteamet som redan fanns på plats i Lindesbergs kommun men som utvecklades under projekttiden. Skolteamets personal kom från socialförvaltningen och gymnasieskolan och var samlokaliserade. Efter en omorganisation flyttades verksamheten till grundskolans elevhälsa och namnet ändrades till Närvaroteamet för att tydliggöra att teamet arbetade närvarofrämjande. Teamet arbetar med elever som har en oroande/problematisk skolfrånvaro som inte kunnat avhjälpas med skolans ordinarie insatser. Rektor på grund- eller gymnasieskolan avgör när närvaroteamet ska aktualiseras. Närvaroteamet består av personal med kompetens inom pedagogik, psykologi och socialt arbete. Olika professioner med möjlighet att upptäcka och erbjuda flera olika lösningar tillsammans med elev, vårdnadshavare och skolpersonal.

Delprojektet i Ljusnarsbergs kommun har genom samverkansdagar gett personal från olika verksamheter (exempelvis grundskolan, socialtjänsten och kommunernas aktivitetsansvar) kompetensutveckling inom olika områden som de själva haft behov av. Syftet med samverkansdagarna har varit att möjliggöra utvecklingen gällande samverkan i kommunen och att gemensamma arbetssätt och synsätt leder arbetet framåt.

Jämställdhet, tillgänglighet och icke diskriminering

Delprojekten har arbetat för att konkretisera de horisontella principerna, jämställdhet, tillgänglighet och lika behandling i utvecklingsarbetet. Det har dels skett genom könsuppdelad datainsamling för att upptäcka eventuella könsskillnader under planerings- och analysfasen. Dels genom att se till att projektgrupper och personal fått tillgång till kunskapshöjande aktiviteter. Genom att öka förståelsen och kunskapen om dessa perspektiv i projektgruppen eller i arbetslaget så har principerna synliggjorts och levandegjorts på ett nytt sätt under

projekttiden. Delprojektet i Karlskoga/Degerfors kommuner satte upp ett specifikt mål kopplat till analysarbetet som gjordes i första fasen. Där konstaterades att fler unga män fanns inom kommunernas aktivitetsansvar. Ett av målen blev att projektet skulle verka för att unga män som deltog i Coachingteamet skulle återuppta sina studier. Projektet verkar särskilt för att unga män som deltar i Coachingteamet återupptar sina studier.

Övriga delprojekt hade inga specifika mål kopplat till könsskillnader utan fokus var att insatserna skulle ge alla flickor och pojkar samma möjligheter att fullfölja gymnasieutbildningen med examen eller annan åtgärd, oavsett kön.

> *”För att nå vårt mål om att vidga deltagarnas uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller, har vi strävat efter att hjälpa ungdomen att vidga sina vyer genom att fråga vidare om t ex drömmar och intressen som utmanar könsnormer och strävat efter att uppmuntra otraditionella studieval (Katarina Doverud, projektledare Lindesbergs kommun)”.*

På lokal nivå har delprojekten haft egna utbildningsinsatser riktat till olika personalgrupper, de har bjudit in föreläsare och några har haft tillgång till intern jämställdhetskompetens. Konkreta arbetsmaterial har tagits fram för att säkerställa att jämställdhetsperspektivet genomsyras arbetet. För att vidga deltagarnas och ungdomars uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller har delprojektet i Ljusnarsbergs kommun samverkat med studie- och yrkesvägledarna inom grundskolan och Komvux för att informera ungdomar om olika utbildningar, arbeten och vad dessa innebär. Det har visat sig genom samtal med ungdomar att det finns olika uppfattningar om vad gymnasieutbildningar och arbeten innehåller, vad gör man egentligen på ett visst arbete? Vad kan man arbeta med om man väljer den linjen? Syfte med detta arbete i projektet har varit att ge ungdomar kunskap om gymnasieutbildningar och arbeten, detta för att de ska få möjlighet att bryta mönstret av att välja könsstereotypa yrken i framtiden. Att motverka att de fattar beslut om utbildning och arbete utifrån könet utan istället göra val utifrån vad de är intresserad av och vara trygga i det. De ungdomar som projektet arbetat med gällande dessa frågor har uttryckt att det varit till hjälp att diskutera detta.

Ett annat konkret exempel på en metod som Lindesbergs kommun utvecklade var en checklista för horisontella principer. Denna användes av personalen i Närvaroteamet för att säkerställa att arbetet genomsyrades av jämställdhet, likabehandling och icke diskriminering. Några frågor från checklistan:

- Har vi hjälpt ungdomen att vidga sina vyer genom att fråga vidare om t ex drömmar och intressen som utmanar könsnormer?
- Har vi identifierat svårigheter som är kopplade till tillgänglighet? T ex skolmiljö som inte är anpassad, avsaknad av resursstöd, outbildade ”lärare”, otydlig struktur.

Ett liknande exempel på arbetsmaterial som använts för att säkerställa att jämställdhetsperspektivet tas med i arbetet kan tas från delprojektet i Sydnärkes utbildningsförbund. De tog fram ett material ”Samtal på IA” där en jämställdhetssymbol placerats i hörnet på alla dokument som personalen använder sig av. Tanken är att symbolen ska påminna dem om att ha med jämställdhetsperspektivet i samtalen.

> *”Efter att ha fyllt på med kunskap och kartlagt hur verksamheten uppfattades och vad vi saknade kunde vi arbeta mer konkret med att integrera de horisontella principerna i vardagen (Carina Nyhlin, projektledare Sydnärkes utbildningsförbund)”.*

Arbetssätt länsnivå

På länsnivå har Region Örebro län ställt följande personella resurser till förfogande under projekttiden, en länsprojektledare (100 %), projektekonom (25 %), kommunikatör (25 %) och en administratör (20 % under en viss period i projektet). Styrgruppen i Region Örebro län har bestått av chefen för utbildning och arbetsmarknad, länsprojektledaren, projektekonomen och en representant från området som även varit ordförande för en länsledningsgrupp. I länsledningsgruppen ingick projektägare från respektive delprojekt.

Den regionala nivån har varit länken mellan den lokala och ÖMS-övergripande nivån. Länsprojektledaren har kallat till regelbundna projektledarmöten cirka en gång i månaden och tillsammans med länsprojektekonomen har även de lokala projektekonomerna bjudits in till två möten per år. Möten och internat har varit den regionala rollens primära metod som används för att stötta det lokala arbetet. Träffarna har skapat möjligheten för de lokala projektledarna att få utbyta och dela erfarenheter, metoder och arbetssätt.

I den regionala rollen som länsprojektledaren har den primära uppgiften varit att stödja de lokala delprojektens arbete. Detta har skett genom besök på plats för uppföljning eller via telefonsamtal. Arbetssättet har varit coachande med fokus på utveckling och möjligheter. Att stärka det som fungerar och utmana nya tankesätt. Länsprojektledaren har lyssnat in vilka behov och önskemål de lokala projektledarna har för att sedan utforma upplägg som känns relevant. Projektlogiken har använts som verktyg i uppföljningsarbetet för att identifiera var projektet står, behöver justera och/eller ta bort under aktiviteter och mål.

Projektledarmöten har koordinerats av länsprojektledaren och dessa har utformats med hänsyn till den fas projekt #jagmed befunnit sig i. Gruppen har träffats minst en gång i månaden på våra olika arbetsplatser för att främja erfarenhetsutbytet och lärandet mellan verksamheterna. En gång varje halvår har gruppen varit på internat på annan ort i länet med syfte att fördjupa utbytet och få kunskap om ett särskilt område, exempelvis projektledning och jämställdhet.

Reflekterande samtal och många andra mötestekniker har använts för att skapa kreativitet och bidra till det gemensamma lärandet i gruppen.

> *”TACK för att jag fått vara med och tagit del av era fantastiska kunskaper och nya/gamla erfarenheter kring arbetet med ungdomar. Tack vare er har jag fått så mycket att ta med mig in i framtiden och lärt mig massor (Emma Lundgren Nilsson, projektledare Kumla kommun)!”*

Länsprojektledaren har tillsammans med en länsekonom samlat lokala projektledare och projektekonomer 1-2 gånger per år för att gå igenom gemensamma frågor och skapa en gemenskap i länet.

Inom projektet #jagmed har sex olika saknätverk startat upp i Östra Mellansverige. Ett saknätverk kan förklaras som ett tematiskt lärandenätverk var syfte har varit att de ska bidra till det gemensamma lärandet och att de ska stötta delprojektens utvecklingsarbete så att måluppfyllelsen ökar. Länsprojektledaren i Örebro län har samordnat nätverket elevstöd/individuellt stöd och de övriga var inkludering, risk för avhopp, kommunala aktivitetsansvar, kommuner utan egna gymnasieskolor samt studie- och yrkesvägledning/övergångar. Dessa samordnades av länskollegor från fyra regioner. Träffarna ägde rum fyra gånger per år och totalt blev det åtta sammankomster där cirka 20-30 personer deltog från delprojekt från alla fem län i Östra Mellansverige. Såväl intern uppföljning och utvärdering och den externa utvärderingen utförd av Linköpings universitet tyder på att saknätverken bidragit till delprojektens måluppfyllelse. Mervärdet av att träffas över länsgränserna, fylla på med ny kunskap och ta del av varandras arbetssätt har skapat ett stort mervärde och som några projektledare uttryckte det:

> *”Det har varit stjärnan i projektet”. ”Utan saknätverket så hade jag inte fått samma inspiration till arbetet”. ”Jag känner mig inte ensam” (deltagare på nätverksträff).*

Länsledningsgruppen har ytterligare ett arbetssätt för förankring och delaktighet på ägarnivå. Projektägarskap och implementeringsarbete har lyfts på agendan. En viktig lärdom är att länsledningsgruppen skulle tydligare ha kopplats till det befintliga nätverket för skolcheferna.

Den regionala rollen har också varit att vara projektföreträdare för regionens utvecklingsarbete inom skolavhopp. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har bjudit in till olika dialoger för att få en samlad överblick under 2018.

Samverkanspartners

#jagmed har jobbat med en komplex utmaning som har inneburit samverkan på olika nivåer inom en organisation och mellan flera olika organisationer i samhället. Lokalt så har Arbetsförmedlingen, socialförvaltningen, arbetsmarknads- och integrationsenheten (AMI),

[5] Uppföljning av saknätverken elevstöd/individuellt stöd, risk för avhopp och övergångar, 14 november 2018

polismyndigheten, grund- och gymnasieskolan samverkat i olika konstellationer. Genom samordningsförbundet FINSAM i Karlskoga/Degerfors har delprojektet i kommunerna Karlskoga/Degerfors haft en fysisk mötesplats dit ungdomar kan komma för att få stöd och möjlighet att träffa olika myndighetskontakter. Ur projektets perspektiv har samverkan på lokal nivå breddat utbudet av insatser för ungdomarna.

På regional nivå har främst samverkanspartners varit befintliga nätverk på Region Örebro län, såsom skolchefs- och gymnasiechefsnätverk med representanter från länets alla kommuner. De har hållit informerade om #jagmed under projekttiden. Andra samverkanspartners har varit Örebro universitet, Örebro läns bildningsförbund och Medborgarskolan.

Stöd i projekt- och utvecklingsarbetet

#jagmed:s projektorganisation som föreslogs i förstudien har fungerat väl utifrån ett lärandeperspektiv då det har funnits stödresurser på flera nivåer som nyttjats och uppskattats av projektmedarbetare. Mervärdet i projektet har skapats bland annat genom tematiska saknätverk som möjliggjort länsövergripande kunskaps- och erfarenhetsutbyten. Externa utvärderare har följt projektet under två år och återkopplade kontinuerligt sina iakttagelser till projektägarna.

Huvudprojektägarnas stödresurser

Huvudprojektägarna har bistått med stödresurser i form av projektledare, (100 %), vetenskapligt stöd 100 %), kommunikatör (deltid) och ekonom (deltid)på Region Östergötland. Tillgången till vetenskapligt stöd som funnits tillgänglig på Region Östergötland har varit av stor betydelse för både den lokala och regionala nivån. De har tagit fram grundläggande mallar för projektplaner, rapportering, stöd för uppföljning och implementering mm. Detta har underlättat arbetet för det regionala och lokala arbetet. Huvudprojektledaren har haft den direkta kontakten med Svenska ESF-rådet som är finansiär av projektet vilket varit mestadels bra men under en turbulent period av oklarheter gällande deltagarrapporteringar så hade det underlättat om länsprojektledarna också hade varit med delaktiga i dialogen med ESF-rådet kring sådana avgörande rutiner för delprojekten.

Vetenskapligt stöd har följt upp arbetet med deltagarna med hjälp av en enkät som sammanställts vid två tillfällen. En enkät som ungdomarna i projektet besvarade då de kom in i projektet och en annan enkät som de fick besvara då de avslutades. Resultaten har återkopplats till delprojekten och har bidragit till delprojektens uppföljningsarbete. Rapporterna som vetenskapligt stöd har sammanställt och återkopplat till lokal och länsnivå har gett en helhetsbild och ökad förståelse för ungdomarnas upplevelser av att delta i #jagmed.

Länsprojektledargruppen – fem län i samverkan

I respektive län har delprojekten haft tillgång till stödresurser i form av en länsprojektledare och en projektekonom. I Region Örebro län har det dessutom funnits en kommunikatör som kunnat

erbjuda stöd i det lokala arbetet. Primärt har den regionala nivån fokuserat på att stödja utvecklingsarbetet på lokal nivå och här har en länsprojektledare arbetat 100 % som stödresurs.

Huvudprojektledaren har tillsammans med vetenskapligt stöd och de fem länsprojektledarna bidragit till att skapa en kreativ grupp med lärandet i fokus. Gruppen kallades länsprojektledargruppen och de träffades i genomsnitt en gång i månaden under tre års tid. Det skapades en tillåtande möteskultur där var och en uppmuntrades att bidra med sina olika erfarenheter och där nya idéer lyssnades på och bejakades. Möteskulturen formades allteftersom och växte med utgångspunkt i den värdegrund gruppen tog fram i början av projektet - *Jag kan och hör till*. Fler ledord formulerades och värdegrundsarbetet lade grunden för en gemensam kommunikationsplan för hela projektet.

Externa utvärderare

Utifrån ett regionalt perspektiv så gav halvtidsrapportens slutsatser och rekommendationer nya infallsvinklar som bidrog till att utveckla projektarbetet. Exempelvis betonade utvärderarna vikten av att projektledarna skulle dokumentera och beskriva metoder och arbetssätt som användes i mötet med ungdomarna och i organisationen. Jämställdhetsintegrering och implementering var ytterligare två områden som behövde jobbas vidare med. Två workshops som utvärderarna höll i ledde till värdefulla samtal om nuläge och riktning i projektet. Att stanna upp och reflektera kring projektets olika utmaningar och vägar framåt har varit en viktig hållpunkt. Utvärderarna var också inbjudna till en *timeout-internat* då projektägare och projektledare samlades för att fördjupa diskussioner som bland annat handlade om resultat, projektägarskap och implementering.

På lokal nivå upplevdes utvärderarnas stora enkätundersökning tung och för omfattande att besvara vilket kan ha lett till en lägre svarsfrekvens. Halvtidsrapporten blev klar under genomförandefasen vilket var ett värdefullt bidrag i ett läge då det fortfarande fanns tid att korrigera eventuella brister. Underlaget användes på länsprojektledarnivå likväl lokalt då utvärderarna fick presentera den på ett internat för lokala projektägare och projektledare i Örebro län i början av 2018.

Uppföljning och utvärdering

Det har funnits ett gediget stöd i arbetet med uppföljning och utvärdering tack vare projektets organisering med vetenskapligt stöd, länsprojektledare och externa utvärderare. Delprojekten har använt stödet på olika sätt och utarbetat egna metoder för att kontinuerlig följa upp projektarbetet.

Uppföljning och utvärdering i delprojekten

Delprojekten har arbetat på lika sätt och har valt ut metoder utifrån det som ska mätas. Både kvantitativa och kvalitativa utvärderingsunderlag har samlats in och analyserats. Vanliga

metoder som använts är intervjuer med deltagande ungdomar, uppföljningsmöten med projektmedarbetare och andra medarbetare i verksamheten. Enkäter riktade till deltagare har också använts likväl som dokumentations- och utvärderingsformulär riktade till projektmedarbetare och skolpersonal. Även enkäter riktade till ungdomar, vårdnadshavare och samarbetspartners har använts. Insamling och uppföljning av statistik, exempelvis frånvarostatistik var ytterligare en metod som har använts i delprojekten.

Några delprojekt har jobbat med samtliga metoder och haft ett mer frekvent och systematiskt utvärderings- och uppföljningsarbete. Samtliga delprojekt har förhållit sig till målen med utgångspunkt i individ- organisations- och strukturell nivå. Delprojekt som har arbetat inom kommunernas aktivitetsansvar har med stöd av regelverket kunna följa ungdomarna på individnivå. Karlskoga/Degerfors kommuner, Kumla kommun, Ljusnarsbergs kommun och i slutet av projektet även Lindesbergs kommun har berörts av den delen i skollagen som säger att alla ungdomar som inte är inskrivna på en utbildning motsvarande gymnasiala studier, ska registreras i kommunernas aktivitetsansvar. Registrets funktion är att löpande säkerställa att kommunen identifierat berörda ungdomar, så att de kan erbjudas stöd. Uppgifterna ska rapporteras till SCB två gånger/år.

Fig 2: Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar[6]

All statistik har uppdelats på kön. Vad gäller utvärderingen av hur väl delprojekten har lyckats integrera de horisontella principerna i verksamheten och arbetet i stort så har bland annat Sydnärkes utbildningsförbund haft en tydlig plan. De har tagit med frågorna till intervjuerna med pedagoger, ungdomskonsulent och elever. Vad gäller t ex tillgänglighet frågade de

[6] Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar ” Skolverkets allmänna råd med kommentarer”, s. 13

eleverna och även vårdnadshavare om hur de uppfattade undervisningen och om de ansåg den vara anpassad till elevens behov. Vidare intervjuade de pedagogerna för att se om deras medvetenhet om de horisontella principerna hade ökat och hur det i så fall har påverkat arbetet med eleverna. Sydnärkes utbildningsförbund tog reda på om eleverna upplevde att de har fått kunskap om jämställdhet i undervisningen samt om de ansåg att pedagogerna behandlar alla lika oavsett kön. De har också intervjuat deras ungdomskonsulent som arbetare med att skaffa praktikplatser för att se hur han arbetade med att minska könsstereotypa val av praktikplatser. Med hjälp av deltagarenkäten (se avsnittet *uppföljning och utvärdering* nedan) som projektets vetenskapliga stöd utarbetade så fick delprojektet i Sydnärkes utbildningsförbund en egen sammanställning av resultat. 42 elever (varav 27 flickor, 14 pojkar) besvarade slutenkäterna vid och det som stack ut var hur tjejerna beskrev sin psykiska hälsa. Det var en tydlig skillnad när det gällde ångest och oro där 42 procent av flickorna sa att de känt det nästan varje dag medan 18 procent av pojkarna kände samma sak. 28 procent av flickorna har känt sig deppiga och nedstämda nästan varje dag och 10 procent av pojkarna. Här ser vi alltså en klar skillnad i mående i de olika grupperna.

Sammantaget har delprojekten ägnat en stor del av sitt utvärderings- och uppföljningsarbete åt att följa ungdomar på individnivå för att sedan använda ny förståelse och kunskap till att utveckla och testa nya arbetssätt och metoder i respektive verksamhet. Ett konkret exempel på detta är coachingtrappan som delprojektet i Karlskoga/Degerfors inom ramen för samordningsförbundet FINSAM utvecklat och använt under projekttiden. Den är en modell som använts till att utvärdera och mäta ungdomars stegförflyttningar mot ett uppsatt mål som satts upp tillsammans med varje enskild ungdom.

Olika stöd i uppföljnings- och utvärderingsarbetet

Utvärderings- och uppföljningsstöd har erbjudits och funnits tillgänglig i Region Östergötland i form av huvudprojektledare och vetenskapligt stöd. De har försett projektet med mallar för rapportering och uppföljning samt följt upp arbetet med deltagarna genom en deltagarenkät som nyttjats av delprojekten. Denna kom december 2016 och riktades till ungdomar som just kommit in i projektet (in-enkät) och en annan riktades till ungdomar som skulle avslutats (ut-enkät) i projekten. Syftet vara att kunna följa upp hela insatserna på individnivå i alla 30 delprojekt. Delprojekten har använt resultaten från deltagarenkäterna i olika stor omfattning. Sydnärkes utbildningsförbund hade många deltagare som besvarade enkäterna vilket gjorde att den fick en lokal sammanställning. Övriga projekt fick ta del av en övergripande sammanställning som vetenskapligt stöd utförde. Analys av resultaten har använts i delprojekten. Den regionala nivån och ÖMS-nivån har stöttat i utformningen av slutrapporten genom anvisningar, råd och stöd.

I Projektledargruppen med länsprojektledare, med projektets vetenskapliga stöd och tillsammans med följeforskare har delprojekten kontinuerligt fått reflektera kring projektets pågående arbete. I bland annat definition av resultat, problematisering av förutsättningar för

projektet, intervjuguider, metoder och tillämpning med mera. Projektledarna på folkhögskolorna konstaterar i sin slutrapport: *”De övergripande resurserna i projektet har varit av avgörande betydelse för projektarbetets framskridande”.*

I början av projektet avsatte huvudprojektledaren, vetenskapligt stöd och länsprojektledarna av tid för att ta fram en sk. projektlogik eller förändringsteori med utgångspunkt i #jagmed:s projektplan. Syftet var att förtydliga effektmål, resultatmål och aktiviteter, skapa konsensus och samsyn kring projektets gemensamma riktning. Projektlogiken har sedan använts under hela projektarbetet, som utgångspunkt i de lokala projektens formuleringar av projektmål under planerings- och analysfasen och som uppföljningsverktyg under genomförande- och avslutningsfasen. Länsprojektledaren har träffat samtliga lokala projektledare och använt modellen för att stämma av projektarbetet, vad som behöver ändras eller läggas till. Det har varit ett värdefullt arbetssätt som bidragit till att vi har fokuserat på mål och resultat och inte fastnat i aktivitetsplanering. Slutligen används projektlogiken till att sammanställa de lokala resultaten till en övergripande nivå.

Styrgruppen i #jagmed på Östra Mellansverige nivå har inför varje möte fått en muntlig och skriftlig rapport från länsprojektledarna via sina representanter i styrgruppen. Region Östergötland tog fram en nulägesmall för ändamålet.

De externa utvärderarna från Linköpings universitet har bidragit till värdefulla diskussioner såväl på regional såsom på lokal nivå. November 2017 fick vi ta del av en halvtidsrapport som pekade ut ett antal möjliga vägar framåt vilket diskuterades i länsprojektledargruppen och i länet tillsammans med lokala projektägare och projektledare. En rad olika rekommendationer skickades med då det återstod ett år av projekttiden. Bland annat förankra och diskutera projektmål, plan för implementering, dokumentation av metoder och arbetssätt, förutsättningar för att driva utvecklings- och förändringsarbete mm.[7] Rapporten låg till grund för det fortsatta implementeringsarbetet 2018.

I början av 2018 bjöds samtliga projektägare och projektledare in till en time-out internat med syfte att följa upp arbetet som varit, nuläget och arbetet framåt. Resultat och implementeringsarbetet stod i fokus. En extern konsult från Apel AB bjöds in för att hålla i en workshop om framgångsrikt implementeringsarbete. Faktorer som gör att utvecklingsarbeten lyckas är följande:

- Ett tydligt syfte som förankras i organisationen
- En tydligt kommunicerad vision och undanröjande av hinder
- Att förankra förändringar
- Sätta upp delmål och att fira dessa utan att ”tappa fart”

[7] Karolina Muhrman, Sofia Nordmark & Sofia Nyström: *Halvtidsrapport – diskussion kring projektens arbete, resultat och effekter vid halvtid.* Linköpings universitet, november 2017

För att få ytterligare fart i implementeringsarbetet lokalt erbjöds samtliga projektägare ett fördjupat processtöd som länsprojektledaren på Region Örebro län avropade. Sydnärkes utbildningsförbund nappade på erbjudandet och har satt igång ett fördjupat arbete med hela skolans ledning och rektorer. Arbetet pågår just nu och kommer att avslutas december 2018.

SLUTRAPPORT

Projektets resultat

Region Örebro län Delprojekt	**Målgrupp och åldrar**		**Deltagare** (antal unika)		**Övriga berörda ungdomar** (antal unika)
	I skola	**Utanför skola**	**Tjejer**	**Killar**	
Ljusnarsbergs kommun	15 - 20 år	15 - 20 år	5	8	450
Lindesbergs kommun	15 - 20 år	---	6	15	121
Folkhögskolorna Kävesta/Fellingsbro	18 - 24 år	---	44	50	300
Kumla kommun	16 - 19 år	16 - 19 år	11	18	47
Karlskoga/Degerfors kommuner	---	16 - 20 år	25	35	400
Sydnärkes utbildningsförbund	15 – 20 år	---	28	20	48
Totalt	---	---	119	146	1360

Översiktlig beskrivning av resultaten

Projektet #jagmed har gett fantastiska resultat. Tack vare ett individcentrerat arbetssätt med ungdomen i centrum, samverkan, goda samtal och systematiskt arbete med rutiner och metoder kan samtliga delprojekt med stolthet redovisa sina resultat. Ett axplock:

- Karlskoga/Degerfors: *70 % av deltagarna är nu i studier eller arbete.*
- Sydnärkes utbildningsförbund: *Frånvaron sjönk från 50 % till 22 %.*
- Ljusnarsbergs kommun: *Nu samverkar vi – skola, socialtjänst och andra myndigheter – och har inte en enda hemmasittare.*
- Lindesbergs kommun: *Nya effektiva närvarorutiner.*
- Kumla kommun: *Den ogiltiga frånvaron har halverats.*
- Kävesta och Fellingsbro folkhögskolor: *Den generella frånvaron har minskat drastiskt i Fellingsbro.*

Projekt #jagmed är ett metod- och lärandeprojekt som satt fokus på ungdomarnas egna berättelser och behov av stöd. Delprojekten har arbetat med olika åtgärder för att uppnå dessa goda resultat. Projektledarna har med stort engagemang , kunskap och systematik drivit på

utvecklingsarbetet i verksamheterna. Coachning, mentorskap, stärkta relationer och ett förebyggande arbete har varit ledstjärnorna i samtliga delprojekt. Projektarbetet har bidragit till att närvaron har ökat och fler ungdomar har kommit tillbaka till studier, praktik eller annan sysselsättning. Pojkar och flickor som varit deltagare i #jagmed berättar att de ökat självförtroendet och tron på en bättre framtid. Att de börjat tro på sig själva igen och hittat rätt.

Resultat i delprojekten i relation till övergripande mål i #jagmed

Nedan redogörs exempel på delprojektens resultat med utgångspunkt i #jagmed:s övergripande mål. För att få en mer heltäckande och fördjupande bild över hur alla resultat i varje enskilt projekt, så finns lokala slutrapporter bifogade.

Varje deltagande projekt ska kunna visa på en positiv utveckling i minskade skolavhopp mätt i siffror utifrån de utgångsvärden som fanns när projekten startade

Det är för tidigt att avgöra om varje deltagande projekt kan visa på en positiv utveckling i minskade skolavhopp efter 2 års genomförande. Däremot är måluppfyllelsen god när det gäller delprojektens lokala mål som går att koppla till det övergripande målet och av resultaten kan man anta att skolavhoppen kan minska på sikt. #jagmed kan främst lyfta fram kvalitativa resultat som visar många exempel på hur insatser på individ- och organisationsnivå har lett till att många ungdomar ökat sin skolnärvaro eller kommit tillbaka till studier. Nedan redogörs för några lokala resultat.

I Lindesbergs kommun satte upp mål som handlade om att deltagare skulle få *stöd till en bättre fungerande skolgång.* Detta mål uppfylldes helt för 14 av 21 deltagare (10 pojkar, 4 flickor) och delvis för 3 pojkar (1 pojke, 2 flickor). Ej uppfyllt för 4 pojkar. Ett annat mål handlade om att deltagarna skulle ha en *fortsatt studieväg eller annan sysselsättning planerad efter grundskolan.* 12 ungdomar (7 pojkar, 5 flickor) avslutade sina studier i grundskolan under projekttiden och samtliga hade en planering, 9 gick vidare till gymnasieskolan (5 pojkar, 4 flickor) och 3 vidare till kontakt med kommunens aktivitetsansvar (2 pojkar, 2 flickor).

I Karlskoga/Degerfors kommuner registrerades 60 ungdomar (16-20 år) i projektet varav 59 procent av pojkarna gick vidare till studier och arbete, 11 procent fick stöd till annan myndighet, 26 procent är kvar i insatser på Coachingteamet. En pojke avbröt sitt deltagande. Av flickorna gick 47 procent vidare till studier och arbete, 35 procent fick fått stöd till annan myndighet, 18 procent är kvar i insatser på Coachingteamet. Ingen har avbrutit sitt deltagande. Ingen av ungdomarna i projektet står idag utan ett myndighetsstöd. Ett fantastiskt resultat där de lyckades fånga upp så många som 80 ungdomar och förhindrade att ingen ”ramlade mellan stolarna”! Alla ungdomar som varit aktuella som deltagare har haft en träff med personer som arbetar på Mottagningsteamet och därefter motiverats vidare till Coachingteamet för att få ytterligare stöd. I projektet har 37 procent av pojkarna återgått till studier. Att så många som 22 procent också etablerat sig i ett arbete som de fortfarande är kvar i efter projektets slut ger ett

sammantaget resultat om 59 procent som gjort en övergång till arbete och studier. Pojkarna har i högre utsträckning etablerat sig mot arbete och studier än flickorna. För Fellingsbro folkhögskola har det ökade stödet och den ökade efterlevnaden av frånvarorutinen bidragit till en rejäl minskning (40 %) av frånvaron bland kursdeltagare med hög frånvaro (>20 % frånvaro).

Former och metoder för unga, som riskerar att hamna utanför skolan, utvecklas, prövas och etableras.

Sammantaget är detta mål helt uppnått. I delprojekten som har arbetat med ungdomar i skolan (Fellingsbro/Kävesta folkhögskolor, Kumla kommun, Ljusnarsbergs kommun, Lindesbergs kommun och Sydnärkes utbildningsförbund) finns flera exempel på metoder som har utvecklats, håller på att etableras eller redan har etablerats.

På organisationsnivå har främst arbetet med att utarbeta, utveckla eller levandegöra närvarorutiner på grund- eller gymnasieskolan varit lyckat. Forskning visar att tidiga insatser där olika personalkategorier vet vad som ska göras vid giltig eller ogiltig frånvaro är en viktig nyckel i arbetet att motverka längre skolfrånvaro och risk för avhopp i senare skede. I Lindesbergs kommun har grundskolan börjat använda nya närvarorutiner där chefen för elevhälsan och verksamhetschefen för grundskolan informeras om ingen förbättring av närvaron skett inom en angiven tidsram. Syftet med rutinerna är att förebygga, upptäcka och tidigt reagera på skolfrånvaro. Rutinerna innehåller åtgärder, ansvar och förslag på samverkan.

Folkhögskolorna har utvecklat och tydliggjort regler och rutiner när elever är borta från skolan. Ett nytt framgångsrikt arbetssätt som etablerats på skolorna är att alla kursdeltagare erbjuds dubbla mentorer. På Fellingsbro folkhögskola en av mentorerna lärare och en är elevassistent. Med det nya arbetssättet har elevassistenternas socialpedagogiska arbete blivit en del av mentorskapet och att själva mentorsamtalen även omfattar det som inte direkt rör skolan. Folkhögskolorna har också som ett resultat av #jagmed infört uppstartsamtal för alla nya kursdeltagare vid terminsstart. Kursdeltagarna ges möjlighet att berätta om sina tidigare studier, om sina behov av stöd och sin hälsa. På så sätt säkerställer skolorna att de har ett bra underlag för att utforma utbildningen på bästa sätt för deltagarna. Det intensifierade arbetet med mentorskap och stöd till varje elev har bekräftat kunskapen om styrkan i det relationsorienterade arbetssättet samtidigt som skolan fortsätter att ställa krav på kursdeltagaren. Flera av deltagarna utryckte att de är nöjda med att de blir kontaktade och uppmärksammade när de varit frånvarande.

Samverkansformen som metod för att uppnå goda resultat på individnivå har använts i flera delprojekt. Sydnärkes utbildningsförbund satte upp målet ” *Vi samarbetar regelbundet med andra verksamheter runt våra elever”* och upplever att detta mål varit det svåraste och mest resurskrävande att uppnå. De har lyckats hitta ett nära och regelbundet samarbete med elevhälsan på grundskolorna i Askersund, Laxå, Pålsboda och Hallsberg när det gäller

överlämnandearbetet mellan grundskolan och individuella programmet (IA) på Sydnärkes utbildningsförbund. Projektet har dessutom hittat ett nära samarbete med en av socialtjänsterna i våra medlemskommuner och är på god väg med en annan där de träffat chefer och handläggare i olika omgångar under projekttiden. Ytterligare ett exempel på en bra och nära dialog har delprojektet uppnått med den förstärkta öppenvården inom barn- och ungdomspsykiatrin. Här kan särskilda ärenden lyftas fram och i en nära dialog och diskussion kan enskilda elevärenden om vad som fungerar eller inte hanteras.

Former och metoder för unga som redan hamnat utanför skolan utvecklas, prövas och etableras.

Sammantaget är detta mål helt uppnått. I delprojekten som har arbetat med ungdomar som redan har hamnat utanför skolan (Karlskoga/Degerfors, Ljusnarsbergs och Kumla och Lindesbergs kommuner) uppvisar flera nya arbetssätt och metoder som utvecklats och håller på att etableras eller har etablerats i respektive verksamhet.

Delprojektet i Karlskoga/Degerfors kommuner satte upp ett mål som handlade om en fungerande samverkan mellan kommunernas aktivitetsansvar (KAA) och Mottagnings- och Coachingteamen i enlighet med rutinen i handlingsplanen för KAA. Projektmålet är uppnått i den bemärkelsen att rutin och arbetsgång gällande hur ett ärende kommer till Mottagningsteamet och sedan slussas vidare till Coachingteamet följs. Delprojektet har identifierat ett antal framgångsfaktorer. *Individcentrerat arbetssätt, lösningsfokuserat arbetssätt, myndighetssamverkan* (genom Mottagningsteamet/Coachingteamet på FINSAM, samordningsförbundet), *uthållighet* (tid, tålamod, håll i) och *inge hopp*. De uppnådde samtliga mål på organisations-och strukturnivå som handlade om att ta fram en handlingsplan för KAA, få den godkänd och att den skulle tas i bruk under 2017. Tack vare samverkan har det funnits många personer som hjälpts åt att hittat kreativa lösningar på svåra problem, vilket varit en av de viktigaste framgångsfaktorerna.

Projektet leder till bestående förändringar i medverkande organisationer/ det byggs varaktiga strukturer för fortsatt arbete med att minska avhopp från gymnasieskolan

Sammantaget är dessa mål delvis uppnådda. Delprojekten har jobbat intensivt med att sprida, förankra och implementera nya arbetssätt och metoder som fungerar. Det finns olika exempel på hur totalt tre års utvecklingsarbete har lett till förändrade arbetssätt och i några fall bestående förändringar i respektive organisation. Exempel tas från varje delprojekt.

Delprojekt	Bestående förändringar
Ljusnarsbergs kommun	• Ny samverkansmodell med skola, socialtjänst, KAA, polisen. • Familjecentral håller på att etableras.
Lindesbergs kommun	• Nya närvarorutiner i grundskolan. • Ny handlingsplan för kommunens aktivitetsansvar (KAA).
Karlskoga/Degerfors kommuner	• Den nya rollen ”ungdomscoach” har etablerats i Coachingteamet under samverkansplattformen FINSAM. • Ny handlingsplan för KAA är etablerad. • Projektet är sedan årsskiftet 17/18 en permanent funktion. inom skolförvaltningens organisation.
Sydnärkes utbildningsförbund	• Ny rutin för att öka närvaron och handlingsplan är implementerad på individuella programmet (IA). • Regelbundet samarbete med andra verksamheter runt deras elever.
Kävesta/Fellingsbro folkhögskolor	• Uppstartssamtal med deltagarna (Kävesta). • Utökning av SYV-tjänst (Kävesta). • Dubbelt mentorskap (Fellingsbro). • Mentorsdagar (Fellingsbro).
Kumla kommun	• Nya rutiner för kommunens aktivitetsansvar (KAA). • Samverkansmodell mellan KAA-verksamheten och gymnasieskolan. • Reviderade rutiner för att främja närvaro i gymnasieskolan.

Ungdomars uppfattningar om könsstereotypa studieval och arbetsroller vidgas och att de därmed väljer utbildningar/yrkesinriktning utifrån ett bredare perspektiv.

Målet är delvis uppnått. Delprojekten har testat och använt olika arbetssätt och metoder för att bredda ungdomars uppfattningar om studie- och yrkesval (se arbetssätt ovan). Exempelvis har projektmedarbetare diskuterat utbildnings- och yrkesval med ungdomarna för att bryta traditionella normer kring kön och yrkesval. Det har dock varit svårt att mäta och följa upp huruvida ungdomarna faktiskt har vidgat sina uppfattningar och om det i sin tur har lett till att de valt en annan studie- eller yrkesväg än om de inte hade fått ta del av projektets insatser. Utvärderarnas slutrapport visar att kunskap och medvetenheten om de horisontella principerna har ökat hos projektmedarbetarna under projekttiden. Det har varit viktigt i projektet att dessa frågor har fått genomsyra arbetet och omsättas i konkret arbete med ungdomarna.

Oväntade resultat och nya riktningar

Lindesbergs kommun ändrade inriktning sista året i projektet. Under 2016 byggdes Skolteamet/Närvaroteamet upp och verksamheten visade på relativt goda resultat genom ökad närvaro och ökad trivsel hos våra deltagare. Men det blev tydligt för alla hur svårt det är och

vilket omfattande arbete som krävs för att reparera långvarig skolproblematik. Det blev också tydligt att många lösningar finns inom skolan och att skolan behöver stärka det främjande och förebyggande arbetet. Skolteamet/närvaroteamet avvecklades vid årsskiftet 2017/2018 till förmån för tidigare insatser inom grundskolan. Ny riktning i projektet blev att utveckla kommunens aktivitetsansvar genom att tillvara lärdomar från projektet till arbetet med att få ungdomar som redan har hoppat av skolan att komma tillbaka till fortsatt studieväg eller annan sysselsättning planerad efter grundskolan.

Ett annat intressant resultat är att de två folkhögskolorna fick två olika resultat när det gäller gruppen kursdeltagare med högsta frånvaron. Statistiken visade att frånvaron hos deltagarna hade ökat på Kävesta medan den hade sjunkit väsentligt på Fellingsbro. Projektledarnas förklaring till denna skillnad var att Kävesta valde att erbjuda mycket stöd och gav deltagarna många chanser så att de skulle kunna slutföra sina studier. På så sätt fortsatte många deltagare sina studier trots att de hade hög frånvaro. Till skillnad från Kävesta så valde Fellingsbro en annan väg då de började tydligare efterfölja regler och rutiner för hög frånvaro. Detta bidrog till att fler ungdomar avbröt sina studier och således påverkade det statistiska utfallet.

Projektresultat som gör skillnad för ungdomarna

Majoriteten av deltagarna i projekt #jagmed Örebro län har gjort stegförflyttningar i positiv riktning under projekttiden. Antingen att de återgått till studier efter lång tids frånvaro från skolan eller har de ökat sin skolnärvaro eller så har de helt enkelt börjat må lite bättre tack vare att de fått nya verktyg, framtidstro för att kunna ta tag i sitt liv. Ungdomars berättelser om hur projektets insatser har bidragit till positiva steg i deras liv är tydliga och har gett projekt #jagmed viktiga signaler om hur viktigt det är att jobba utifrån individcentrerat arbetssätt.

> *…om vi stryker allt som har varit, och ser framåt på hur det ser ut idag. Så är det ett helt annat resultat. Man kan inte tro att det är samma skola. Idag får jag det stödet som jag känner att jag behöver. Det finns utrymme att vara på men känner sig inte nedtrampad, känner mig mycket motiverad att kunna gå till skolan utan att känna motstånd".*

> *"Skönt att ha någon att vända sig till som kan prata med lärarna om det jag vill ändra på eller ha mer stöd med (deltagare från Kumla kommun").*

En framgångsfaktor i delprojektet i Lindesbergs kommun var inskolningen under vårterminen. Det lugna tempot och att ungdomarna fick gott om tid att komma in i verksamheten anser vårdnadshavare varit en avgörande faktor för att deras ungdomar skulle våga tro på sig själva och skolan igen. Även eleverna tar upp att inskolningen varit viktig för att de ens skulle våga komma vid skolstarten. Så gott som alla elever betonar vikten av att få bestämma själva och att de inte känt sig pressade eller tvingade att prestera till en början och att det har varit viktigt för att våga satsa på nytt i en ny skola. I intervjuerna med elever blir det tydligt hur otroligt pressade eleverna känt sig tidigare och att det gjort att de inte klarat av att gå till skolan. Personalens kunskap, omsorg, engagemang och lyhördhet har varit avgörande faktorer som gjort skillnad för ungdomarna.

> *"Inskolningen hjälpte jättemycket. Inget var främmande och nytt. Det betydde allt."*

> *”Det bästa har varit att jag vet att jag inte har press att prestera. Jag känner inget tvång. Jag känner ett eget val och då blir det lättare.”*
>
> *”Alla som jobbar här är godhjärtade och snälla. De har en ödmjuk inställning och man ger bara extra kärlek och stöd till den som mår dåligt och man har förmåga att ge det också (ungdomar i delprojektet i Sydnärkes utbildningsförbund)”*

Delprojekten i Örebro län har gjort skillnad för 265 ungdomar, varav 119 flickor och 156 pojkar. De har fått direkt stöd och blivit motiverade till återgång till studier eller annan sysselsättning. 1360 ungdomar har indirekt berörts av projektet.

Ökad måluppfyllelse tack vare jämställdhet, tillgänglighet och ickediskriminering

Jämställdhetsperspektivet är en avgörande komponent för Socialfondens måluppfyllelse och projekten ska främja jämställdhet med utgångspunkt i programmets mål, målgrupper och prioriteringar. Jämställdhetsintegrering är en strategi som projekt #jagmed använt för att integrera jämställdhetsperspektivet i utvecklingsarbetets alla delar. Studier visar att psykisk ohälsa är särskilt utbrett bland unga som varken arbetar eller studerar och här spelar konstruktionen av kön roll. Konstruktioner av kön påverkar individers sätt att uttrycka och hantera psykisk ohälsa vilket ledare till att stödbehovet och hur ohälsan tar sig i uttryck kan skilja sig åt mellan unga kvinnor och unga män[8].

Projekt #jagmed har från början till slut lyft fram jämställdhetsperspektivet och de horisontella kriterierna som viktiga perspektiv att jobba aktivt med på alla nivåer och i alla faser, i analys, planering, genomförande, uppföljning och utvärdering. I ordinarie verksamhet finns färdiga jämställdhets- och likabehandlingsplaner i skolan eller verksamheten. I projektet har vi därför inte behövt lägga tid på att ta fram sådana grunddokument utan fokus har legat på hur vi konkret kan arbeta i respektive delprojekt.

Under hela projekttiden har olika typer av utbildningsaktiviteter kopplat till de horisontella kriterierna, d.v.s. jämställdhet, icke diskriminering och likabehandling har genomförts. Länsnivån har erbjudit olika typer av kunskapshöjande aktiviteter för att främja och stötta det lokala utvecklingsarbetet. På seminarier, workshops och i diskussioner på projektledarmöte och saknätverksträffar har kriterierna belysts. I samarbete med Region Östergötland anordnade Region Örebro län en jämställdhetskonferens som riktades till alla projektledare och medarbetare Östra Mellansverige i början av genomförandefasen. Ytterligare en länsövergripande konferens med inriktning mot likabehandling och tillgänglighet anordnades.

Syftet med samtliga aktiviteter kopplat till de horisontella kriterierna, har varit att öka måluppfyllelsen i projektet som helhet. Att varje lokalt delprojekt på lång sikt kan bidra till att

[8] SOU 2018:11, MUCF (2015a). När livet känns fel. Unga upplevelser kring psykisk ohälsa; MUCF (2015b). Modell för stöd till unga med psykisk ohälsa som varken arbetar eller studerar .

den könssegregerade arbetsmarknaden bryts vilket kan uppnås genom att ungdomar ges tillgång till olika studievägar och har möjlighet att göra sina val oberoende av könstillhörighet.

Under planerings- och analysfasen användes analysmetoden 4 R på ett projektledarmöte för att ge stöd i det lokala arbetet med att ta fram egna projektplaner. 4 R går ut på att analysera och kartlägga en verksamhet utifrån ett jämställdhetsperspektiv. R1 syftar på representation, R 2 Resurser, R3 Realia och R4 Realisera[9].

Många ungdomar som varit deltagare i #jagmed har haft någon typ av funktionsnedsättning eller funktionsvariation. Under projekttiden har kunskapen och medvetenheten om detta ökat vilket också varit en viktig förutsättning i arbetet att möta ungdomen där hon eller han är.

De sex delprojekten i Örebro län har arbetat på olika sätt när det gäller det gäller jämställdhet, tillgänglighet och icke diskriminering men det viktigaste resultatet från alla utvecklingsarbeten är att det behöver finnas en bred kunskap om dessa ämnen då ungdomars bakgrund, erfarenheter, upplevelser av ohälsa/hälsa och framtidstankar kan kopplas till samhällets förväntningar, normer och värderingar. I delprojektet i Sydnärkes utbildningsförbund gjordes en viktig upptäckt då de fick mer inblick i elevernas livs- och skolsituation. HBTQ-frågan var mycket aktuell och viktig för projektets deltagare. Flera elever hade känt sig annorlunda och inte hittat sin plats i grundskolan vilket blev en viktig lärdom för skolpersonalen i projektet. Ungdomarna blev en mycket sammansvetsad elevgrupp som idag är tolerant mot alla slags olikheter och elever som aldrig haft kamrater tidigare eller känt att de tillhört något sammanhang får vara med och känner sig accepterade och välkomna.

Ovanstående erfarenheter stöds av forskning som har ett genus- och normkritiskt perspektiv. I Linda Hiltunens avhandling ”Lagom Perfekt” är genusperspektivet tydligt, unga killars och tjejers beskrivning av ohälsa sätts i relation till social positionering, kamratrelationer och skolans krav. Tjejer upplever exempelvis högre krav än killar på utseende, att anpassa sig, att vara tillgängliga för andra och att lyckas i skolan, säger Linda Hiltunen[10] I #jagmed projektet har det varit viktigt att belysa just detta. För att kunna möta ungdomen där den är så är det främsta redskapet hos den stödjande vuxne att ha kunskap om och förståelse för vilka normer som påverkar den enskilde och på vilket sätt det går att bemöta. Det är viktigt att verksamheten arbetar aktivt med att hålla frågorna levande och hittar arbetssätt och rutiner som breddar ungdomars möjligheter istället för att avgränsa.

Perspektiven mångfald och jämställdhet har i Kumla kommun används i det individuella arbetet med varje deltagare. Som exempel får varje enskild ungdom oavsett etnicitet, kön, bakgrund

[9] http://www.jamstall.nu/verktygslada/4r-metoden/

[10] Hiltunen, Linda (2017). Lagom perfekt. Erfarenheter av ohälsa bland unga tjejer och killar. Lund: Arkiv förlag, IBSN: 978-91-7924-287-9.

och/eller funktionsnedsättningar samma förutsättningar som alla andra. Genom kartläggningen som omfattas av samma frågor för alla oberoende på det som nämnts ovan, gör att materialet som används i arbetet med ungdomarna är säkerhetsställt utifrån ett jämställd – och likabehandlingsperspektiv. Kartläggningsmaterialet omfattas av icke dömande, sakliga och faktabaserade frågor. Stödinsatserna anpassas efter varje enskilds behov genom att se till varje enskilds förutsättningar och situation.

Sydnärkes utbildningsförbund har under projekttiden fått en fördjupad förståelse för ungdomars olika bakomliggande orsaker till avhopp från grundskolan och höga skolfrånvaro. I deras resultatbeskrivning framgår tydligt att en bidragande orsak till utanförskap kan relateras till HBTQ-frågor vilket också stödjs av tidigare forskning och kartläggningar om ungdomars psykiska hälsa[11].

Ett annat konkret exempel på hur jämställdhetsperspektivet har bidragit till ökad måluppfyllelse i projektet tas från Lindesbergs kommun. Där tog närvaroteamet fram en checklista med frågeställningar som all personal skulle utgå ifrån i mötet med ungdomar. Syftet var att ge alla ungdomar samma frågor oavsett könstillhörighet och bakgrund. Ett bra exempel på hur en verksamhet kan synliggöra och arbeta aktivt med frågan.

#jagmed:s externa utvärderare har utifrån sitt helikopterperspektiv kunnat följa delprojektens arbete med de horisontella kriterierna. De gör en intressant och viktig slutsats som handlar om hur medvetenhet kring dessa områden har ökat över tid. En liknande iakttagelse kan göras utifrån ett länsperspektiv, där projekten har gått från osäkerhet till säkerhet. Under planerings- och analysfasen handlade det främst om att delprojekten skulle ta fram könsuppdelad statistik för att kunna göra könskonsekvensanalyser. Här identifierade delprojekten olika skillnader I projekt #jagmed har förutom jämställdhetsperspektivet, två andra principer som handlar om tillgänglighet och ickediskriminering, varit avgörande perspektiv som genomsyrat arbetet. Det finns en mängd forskning som visar att det finns en överrepresentation av ungdomar med skolmisslyckande bland ungdomar med vissa funktionsnedsättningar, exempelvis ADHD, skriv och lässvårigheter. Många ungdomar i projektet har, på grund av funktionsnedsättning, sociala eller andra anledningar behov av olika anpassningar i studiernas upplägg. I ett av delprojekten blev det tydligt att det finns även en överrepresentation bland ungdomar som har hoppat av skolan som kan kopplas till HBTQ-frågor och psykisk ohälsa[12].

Slutsatser av resultaten

#jagmed har varit ett metodutvecklingsprojekt och resultaten från delprojekten bidrar till de övergripande målen. Baserat på delprojektens resultat och lärdomar så går det att ringa in två områden som ett försök till att dra några gemensamma slutsatser.

[11] https://www.mucf.se/unga-hbtq-personers-halsa
[12] https://www.mucf.se/unga-hbtq-personers-halsa

Ungdomen i centrum

Samtliga delprojekt har jobbat med ungdomen i centrum och utgått från individen då nya arbetssätt och metoder har testats och utvecklats. Projektmedarbetare har anpassat verksamheten med utgångspunkt från den enskilda ungdomens behov och inte tvärtom, vilket varit den avgörande faktorn i delprojektens goda resultat. Kunskapen om bakomliggande orsaker till ungdomars skolfrånvaro, avbrott eller avhopp från gymnasieskolan har ökat hos delprojektens medarbetare. Myten om att hemmasittande ungdomar spelar dataspel finns inte längre. Ingen tjej eller kille vill egentligen vara hemma från skolan, de har hamnat i en sådan sits av en rad olika anledningar. Ofta finns skolmisslyckanden bakom och det är vanligt med dåliga relationer till vuxna på skolan. Stökig skolmiljö, mobbning, psykisk ohälsa och dåligt stöd hemifrån är andra orsaker till hög frånvaro eller avhopp. Det gemensamma är att ingen ungdom mår bra av ett utanförskap då det kan leda till psykisk ohälsa och på sikt svårigheter på arbetsmarknaden. Runt ungdomen ska vuxenvärlden samarbeta och samverka. Projekt #jagmed har testat och utvecklat flera nya samverkansmodeller som har ett gemensamt syfte att utgå från ungdomens upplevelser, tankar och behov av stöd.

Gemensamma slutsatser i Östra Mellansverige[13]

Sedd: De vuxna som möter unga människor ser och möter dem där de är.

”Nu läser jag heltid igen, samma schema som alla andra. Coachen kontaktar mig varje dag om närvaron och hur jag mår, det är bra.”

Hörd: De vuxna som möter unga människor lyssnar – vem är du, vad behöver du? Jag tror på dig! *”Bra att det fanns/finns individuella lösningar. Allt stöd från all skolpersonal, de har trott på mig.”*

Bekräftad: Det finns alltid fler möjligheter än de vi först ser!

”Mina framtidsplaner har påverkats positivt. Jag kan nu fokusera på saker jag tycker är viktiga och skulle vilja göra på en större skala som inte var möjlig förut.”

Tillsammans: Vi löser det här tillsammans – jag finns här så länge du behöver mig!

”Det här är något som hjälpt mig enormt inom skolan. Att ha någon som finns på plats som jag pratar eller sms:ar med varje dag har gett mer motivation och att ta sig till skolan har blivit extremt mycket lättare!”

Systematik i utvecklingsarbetet

Utvecklingsarbetet i #jagmed har byggt på ett systematiskt arbetssätt genom att delprojekten tagit fram mål och aktiviteter baserat på en lokal nuläges- och problemanalys. De externa

[13] Resultat och fritextsvar från projektets deltagarenkät, okt 2017

utvärderarna benämner detta som ett ”bottom up-perspektiv”, d v s att lokala utmaningar har varit vägledande i arbetet. Några av de lokala projektledarna lyfter fram värdet av att arbetet präglats av en systematik, att målen formulerades utifrån en problembild och att arbetet kontinuerligt följdes upp. Ett arbetssätt som de tidigare inte hade erfarenhet ifrån.

Figur 3: Skolverkets modell ”Kvalitetsarbete i praktiken”.

Det systematiska arbetssättet har bidragit till ny kunskap om målgruppen och organisationen vilket varit för flera av delprojektens resultat.

Kommunikation, spridning och påverkansarbete

Region Örebro län tog fram en kommunikationsplan med utgångspunkt i den gemensamma och övergripande planen i projekt #jagmed Östra Mellansverige. Den primära målgruppen som ringades in i länet var politiker, tjänstemän, beslutsfattare och skolpersonal. Sekundär målgrupp i kommunikationsarbetet var föräldrar, ungdomar och myndigheter. Planen reviderades ett antal gånger under projekttiden och kommunikationsaktiviteter skrev in i en aktivitetsplan som länsprojektledaren ansvarade för. Budskapen utgick från projektets värdegrund ”Jag kan och hör till, Möt mig där jag är, Sedd, hörd och bekräftad”. En kommunikatör på Region Örebro län har arbetat nära länsprojektledaren och de har haft regelbundna avstämnings- och planeringsmöten för att följa utvecklingen i projektet och på så vis kunna anpassa spridningsarbetet utifrån aktuella händelser. Profilprodukter har tagits fram med syfte att synliggöra projektet, exempelvis namnbrickor, t-shirts, muggar, anteckningsböcker och kabelsnurror. Roll up:s har tagits fram en Region Östergötland.

#jagmed i Örebro län har använt flera kanaler för spridning. *Konferenser, nätverksträffar och möten* har varit den huvudsakliga kanalen för direkt spridning till den primära målgruppen.

Samtliga delprojekt har medverkat i länets olika aktiviteter med syfte att dela med av lärdomar och projektresultat. Under 2017 medverkade #jagmed Örebro län i en nationell rikskonferens (SIQ) som hölls i Örebro i början på året där cirka 30 deltagare valde att gå på seminariet om #jagmed. Under 2018 medverkade Region Örebro län tillsammans med delprojekten på Örebro universitets skolledarkonferens (15 deltagare) och arrangerade två egna lärkonferenser i Örebro och Hallsberg. Tack vare detta spridnings- och påverkansarbete nådde #jagmed ut till

fler än 200 personer som har ledande positioner och nyckelpersoner i kommunerna inom grund- och gymnasieskolan.

Förutom ovanstående konferenser har Region Örebro län vid upprepade tillfällen presenterat det löpande arbetet för skolpolitiker och skolchefer inom gymnasieskolan samt nämnden för regional tillväxt. Delprojekten har genomfört en mängd olika aktiviteter riktade mot interna och externa aktörer. Detta har skett genom föreläsningar, informations- och dialogmöten på exempelvis Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, elevhälsan på gymnasieskolor och skolor i andra kommuner.

Digitala kanaler har använts regelbundet. Facebook användes framför allt initialt för det projektinterna spridningsarbetet och i avslutningsfasen till spridning av resultat. Twitter nyttjades samband med olika typer av konferenser och deltagande under Almedalen 2016. På Region Örebro läns webbplats skapades en egen projektsida med information till allmänheten. Här har bl. a artiklar om delprojekten och konferensdokumentation lagts ut. Region Örebro län avropade tjänster från ett en extern kommunikationsbyrå med uppdrag att ta fram en folder och filmer med projektresultat.

#jagmed har uppmärksammats i media. Karlskoga Tidning har vid två tillfällen intervjuat projektledaren och Nerikes Allehanda har publicerat artiklar om projektarbetet på Sydnärkes utbildningsförbund och i Ljusnarsbergs kommun. SVT Örebro publicerade en nyhet i slutet av projektet och i samband med den stora slutkonferensen gick de regionala aktörerna samman för att göra en gemensam pressträff vilket resulterade i en nyhetssändning i SVT som spriddes i alla län, lokalradio och lokal tidning i Östergötland. Radiokanalen P4 Örebro håller i skrivandets stund på att förbereda för ett program där projektrepresentanter och ungdomar i #jagmed intervjuats.

Teater som metod för spridning användes i samband med sista lärkonferensen i Hallsberg november 2018. Projektet bidrog till en samverkan mellan Örebro läns bildningsförbund (amatörteater), Medborgarskolan och området för välfärd och folkhälsa på Regional utveckling, Region Örebro län. Idén var att erbjuda ungdomar att delta på en studiekurs för att själva skapa en föreställning kring ungdomars psykiska ohälsa och skolprestation utifrån en doktorsavhandling *#lagomperfekt* av Linda Hiltunen. Dessvärre blev studiekursen inställd på grund av för få anmälningar. Men idén finns kvar och kommer troligtvis förverkligas 2019 tillsammans med en amatörteaterförening i Karlskoga.

Region Örebro län samlade delprojektens metoder i en samlad metodhandbok som lanserades i samband med den sista lärkonferensen november 2018. Detta material tillsammans med

konferensdokumentation och artiklar med mera finns tillgängligt på projektets webbplats på Region Örebro län.[14]

Sammantaget har det lokala och regionala spridnings- och påverkansarbetet hjälpt till att lyfta fram problemen med skolfrånvaro, risken för avhopp och ge verktyg och inspiration för att göra något åt det.

Leverans

#jagmed har levererat färdiga och implementerade arbetssätt, metoder, rutiner och funktioner i respektive delprojekt. Många av dessa har presenterats tidigare i rapporten under *arbetssätt* och *projektets resultat.* I förhållande till regionens huvudsakliga intention, att projekt #jagmed skulle stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen, så har delprojekten levererat fantastiska resultat. Tack vare att medverkande kommuner och organisationer har deltagit i projektet och bidragit med kunskap, engagemang och tid, så har hundratals unga pojkar och flickor återfått självförtroende, framtidstro och tagit kliv framåt närmare studier och på sikt arbetsmarknaden. Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, är en prioriterad insats som ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, är en prioriterad insats som ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, är en prioriterad insats som ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. Alla ungdomar behövs på arbetsmarknaden i Örebro län. Sammanfattningsvis några exempel på konkreta projektleveranser: ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen. Projekt #jagmed – unga till utbildning och arbete, är en prioriterad insats som ska stödja och bidra till en effektivare och fungerande kompetensförsörjning i Örebroregionen.

- Att det i dag inte finns några ungdomar med hög och långvarig skolfrånvaro inom grundskolan (Ljusnarsbergs kommun)
- Att det i dag finns ett närvaroteam som systematiskt arbetar både förebyggande, främjande och åtgärdande för att öka elevernas skolnärvaro i grundskolan (Ljusnarsbergs kommun).
- En fungerande och utvecklande samverkan mellan förskola, grundskola, socialtjänst, fritidsgård, det kommunala aktivitetsansvaret och ungdomspolisen (Ljusnarsbergs kommun).

[14] www.regionorebrolan.se/jagmed

- Nya handlingsplaner för KAA som bidrar till att kartlägga och tidigt fånga upp ungdomar som har hoppat av skolan utan fullständig gymnasieexamen (Karlskoga/Degerfors kommuner, Lindesbergs kommun)
- Uppstartssamtal och utökning av SYV-tjänsten (Kävesta folkhögskola)
- Dubbelt mentorskap (en elevassistent och en lärare) samt utökat kuratorsarbete (Fellingsbro folkhögskola)
- En samverkansmodell mellan KAA-verksamheten och gymnasieskolan (Kumla)
- Reviderade och förankrade rutiner för att främja skolnärvaro på gymnasieskolan (Kumla)
- Banat väg för att grundskolorna tidigare kommer att uppmärksamma och stötta eleverna på ett bra sätt (Sydnärkes utbildningsförbund).

Behov av fortsatta insatser

Det är viktigt att utvecklingsarbetet med att förebygga skolavhopp och stötta ungdomar till att återgå till studier får fortsätta. I Örebro län finns en betydande andel unga kvinnor och män som inte fullföljer sin gymnasieutbildning. Aktuell statistik från Skolverket visar att närmare 900 ungdomar går ut gymnasiet utan examen i länet, varje år. Behovet av fortsatta insatser är med andra ord stort.

Projektmedarbetare på lokal och regional nivå är överens om att förändringsarbete tar tid och måste få ta tid. Resan har bara börjat och för att resultat och lärdomar ska få ett riktigt fäste i medverkande organisationer så behöver implementeringsarbetet fortsätta. I delprojektet i Karlskoga/Degerfors kommuner så kvarstår arbetet med att *alla* ungdomar ska kartläggas och erbjudas insatser inom kommunernas aktivitetsansvar. Detta mål uppnåddes inte under projekttiden eftersom merparten av projektarbetarnas tid gick åt till praktiskt arbete riktat direkt mot ungdomen. Det var ett omöjligt uppdrag för projektledaren som skulle både samordna insatser för drygt 150 ungdomar och samtidigt arbeta som coach till en del av gruppen. Slutsatserna från delprojektet är att det saknas en ändamålsenlig resurstilldelning för att kunna erbjuda ungdomar insatser som kommunen enligt lag är skyldiga att göra. Ett annat utvecklingsområde som har identifierats i samma delprojekt handlar om att jobba proaktivt och tidigt skapa kontakt med de skolor som kommunen betalar för att utbilda deras ungdomar. Syftet med det är att tidigt upptäcka problematisk frånvaro och att säkerställa att ungdomarna får insatser som är närvarofrämjande och att kommunen får det den betalar för.

Kävesta och Fellingsbro folkhögskolor har ringat in gemensamma behov av fortsatt arbete som bland annat handlar om att fortsätta jobba med systematiskt kvalitetsarbete och arbete utifrån horisontella kriterier. Vidare vill folkhögskolorna fortsätta arbeta med övergångar, kursdeltagare som börjar på skolorna och när de avslutar studierna. Andra områden de ser

behov att jobba vidare med är kontakten och samarbete med andra aktörer, såsom andra utbildningar, Arbetsförmedlingen, vårdinstanser et cetera. Det gemensamma utbytet mellan Kävesta och Fellingsbro folkhögskolor ska fortsätta.

Efter halva projekttiden ändrades inriktning på delprojektet i Kumla kommun. Ursprungligen var projektet inriktat i första hand på elever på gymnasieskolan (John Norlandergymnasiet) med hög frånvaro, och på att förändra arbetssättet på skolan. Den förändrade inriktningen innebar att arbetet riktades mot ungdomar utan sysselsättning, det vill säga ungdomar utanför gymnasieskolans verksamhet. En del av förklaringarna till förändringen var svårigheten för projektmedarbetarna att hitta sina roller i relation till de kompetenser inom elevhälsan som redan hade uppgifter i enlighet med projektets syfte. Detta åskådliggör också svårigheten med att åstadkomma förändringar av en organisation ”utifrån” om arbetet inte är väl förankrat hos personal och ledning innan arbetet påbörjas. I Kumla kommuns fall menar projektledningen att detta hade kunnat göras på ett bättre sätt. I den ursprungliga projektplanen fanns ungdomar 20-24 år utan sysselsättning med som målgrupp men utifrån de tillgängliga resurser som projektet haft, har det inte varit möjligt att arbeta med denna målgrupp.

Användande av resultat

Det gemensamma för samtliga genomförda delprojekt är tanken om långsiktighet. I alla sex delprojekten kommer projektresultaten användas helt eller delvis i ordinarie verksamhet.

Erfarenheter från projektarbetet i Kumla kommun visar att de metoder och rutiner som utvecklats leder till att ungdomar återgår till studier. Kommunen har sett konkreta, positiva resultat av projektets arbete vilket har gjort att de inför kommande års budget planerar att tillsätta resurser för det fortsatta arbetet.

I delprojektet i Karlskoga/Degerfors kommuner så finns det numera en permanent funktion med en KAA-samordnare som är placerad inom centralt skolstöd på skolförvaltningen. Den nya funktionen ungdomscoach som prövats under projekttiden kommer också att finnas kvar för att även i fortsättningen stärka den lokala samverkan och länken mellan gymnasiet och arbetsmarknaden.

Under projekttiden har befintliga roller inom kurator och studie- och yrkesvägledare utökats på folkhögskolorna. För att kunna arbeta med att främja närvaro så har arbetet med relationsskapande och stödinsatser utökats generellt.

I delprojektet i Lindesbergs kommun har projektresultaten förmedlats till många olika personalkategorier på grundskolan och i gymnasieskolan.

Arbetssätten med att arbeta både uppsökande, förebyggande och åtgärdande med ungdomar inom KAA är utvecklade och beprövade i Ljusnarsbergs kommun. Däremot kvarstår ett implementeringsarbete där ett hinder handlar om otydlighet i hur personalfördelningen inom

KAA ska se ut framåt. Det finns ett behov av en person som arbetar i samverkan med studie- och yrkesvägledare med ungdomarna som tillhör det kommunala aktivitetsansvaret. En resurs som finns tillgänglig för ungdomarna, som stöttar och vägleder ungdomarna, som kan vara länken mellan olika verksamheter för att ungdomen inte ska riskera att hamna i ett utanförskap eller för att bryta ett utanförskap.

Kommentarer och tips

De lokala projektledarna ger några tips inför framtida utvecklingsarbete. Ett tydligt medskick är hur avgörande det är att en organisation som ska bedriva ett utvecklingsarbete är väl insatt i hur arbetet ska organiseras. Att resurser i form av personer avsätts och att det finns en tydlig ledningsstruktur och internt stöd i form av exempelvis en arbetsgrupp på lokal nivå. En tydlig ägare som följer utvecklingsarbetet, efterfrågar resultat och tar hand om resultat är en avgörande faktor för att nya arbetssätt och metoder ska tas om hand och kunna implementeras i en verksamhet.

En annan viktig kunskap som delprojektet i Karlskoga/Degerfors lyfter fram handlar om resurser inom det kommunernas aktivitetsansvar (KAA). Internt som externt har personer som arbetar inom KAA ofta svårt att förklara vad det är man gör. För att ungdomar inte ska hamna i utanförskap och hemmavaro krävs att det finns en fungerande samverkan mellan grundskola-gymnasium och skola-socialtjänst-polis på strukturell som på individnivå. Arbetet med de unga i kommunen måste utgå från gemensamma mål.

Frågan om ansvar och roller i kommunens arbete med unga som är utanför gymnasieskolan behöver lyftas. Projektledaren i Karlskoga/Degerfors anser att frågan måste in i skolans och kommunens systematiska kvalitetsarbete för att inte tappas bort. Nämnd och skolledning behöver efterfråga skolavbrottsstatistik och kontinuerligt analysera orsakerna till avbrotten ur ett organisationsperspektiv. Ungdomar utanför gymnasiet är våra gemensamma ungdomar och då måste flera förvaltningar få i uppdrag att arbeta mot gemensamma mål.

Sammanfattningsvis några konkreta tips från delprojekten när det gäller att leda och driva förändringsarbete.

- Säkerställ att det finns kunskap om att leda och driva förändrings- och utvecklingsarbete i organisationen.
- Ha en aktiv och tydlig ledning som följer utvecklingsarbetet och efterfrågar resultat.
- Skapa delaktighet och samsyn om målen hos personal som är delaktiga i förändringsarbetet. Vad kan var och en bidra med?
- Ta fram en implementeringsplan i tidigt skede. Involvera projektägare och medarbetare.

- Eldsjälar i form av engagerade projektledare och medarbetare i utvecklingsarbeten är vanliga. Säkerställ att deras kunskap och lärdomar tillvaratas i organisationen.

- Håll i och håll ut i förändringsarbetet. Det tar tid - men ger resultat!

Nästa steg

I ett samhälle där människor fortfarande marginaliseras blir det än mer viktigt att sprida kunskap om resultat och arbetsmetoder från #jagmed till berörda verksamheter i och utanför Örebro län. På nationell och internationell nivå lyfts den här typen av insatser ofta upp och i Riksdagens beslut (2018-05-23) En gymnasieutbildning för alla, är ett av besluten av att ”rektorn ska ges ett förtydligat ansvar att utreda upprepad eller längre frånvaro”. Sveriges kommuner och landsting (SKL) lyfter avbrottsfrågan på agendan och har kontinuerlig dialog på lokal och regional nivå för att samla in synpunkter och resultat från #jagmed och liknande satsningar runt om i landet till en framtida kunskapsplattform. I samma anda som #jagmed lyckats förmedla med ledorden ”jag kan och hör till samt ”sedd, hörd och bekräftad”, vill nu Region Örebro län fortsätta främja utvecklingsarbeten och sprida lärdomar från #jagmed till fler skolor och verksamheter. Nästa år 2019 är planen att sprida projektresultaten så att fler verksamheter ska kunna implementera metoder som stärker ungas psykiska hälsa, minskar skolavhopp, ökar skolnärvaron och på sikt ökar antalet unga människor som erhåller gymnasieexamen eller på andra sätt kommer närmare arbetsmarknaden.